Marco Conci
Psykiatrian apulaisprofessori, Brescia
Psykoanalyytikkokandidaatti
Asociazione di Studi Psicoanalitici, Milano

Mies- ja naisteemat nuoren Freudin kirjeissä Eduard Silbersteinille

Freud sanoi kerran ystävälleen ja kolleegalleen Theodor Reikille: "Tämä maailma tarvitsee miehiä, joilla on voimakkaita intohimoja, joita he pystyvät kontrolloimaan".
Hän puhui itsestään suhteessa äitiinsä.
(**L. Freeman** ja **H. Strean**, 1981, p. 20)

Kuten tiedämme, Freud kirjoitti intohimoisesti kirjeitä. Hän oli myös hyvin tunnollinen, kuten hänen poikansa Ernst on soittanut 1960 (S. Freud, 1960, esipuhe). Hänen kirjeistään on itse asiassa tullut kirjallisuutta. Tai pikemminkin "psykoanalyyttisen teorian kirjallisuuden päälähde", kuten **Martin Grotjahn** sen ilmaisi 1976 (M. Grotjahn, 1976, p. 29). Ajatelkaammepa vaikka kirjeitä **C.G. Jungille** (S. Freud, 1974) tai **W. Fliessille** (S. Freud, 1974). Niihin 5039 Freudin kirjoittamaan kirjeeseen, jotka saksalainen historioitsija **Gerhard Fichtner** on laskenut löytyneen ja tulleen luetelloiduksi (G. Fichtner, 1989, p.810) kuuluvat myös **S. Ferenczille** kirjoitetut kirjeet, joiden julkaisemista on lykätty (kts. **A. Haynal**, 1989).

Romanialainen tiedemies **Heinz Stanescu** toi päivänvaloon Freudin kirjeet koulutoverilleen **Eduard Silbersteinille** 1965 (H. Stanescu, 1965) ja ne kattavat vuodet 1871-1981. Ne hankittiin S. Freudin arkistoon 1970-luvun lopulla (kts. W. Boelichin esipuhe englannin kieliseen laitokseen, s. VII) ja julkaistiin ensimmäiseksi saksaksi (Fischer) 1989. Ranskalaiset ja englantilaiset laitokset ilmestyivät vuonna 1990 (Gallimard; The Belknap Press of Harward University Press) ja olen itse toimittanut italiankielisen laitoksen (Bollati Boringhieri) 1991. (1).

Aiemmin oli olemassa vain Freudin seitsemän kirjettä ja kaksi postikorttia **Emil Flussille**, jotka **Ernst Freud** oli toimittanut 1969 (E. Freud, toim., 1969), jotka mahdollistivat meille kosketuksen nuoreen Freudiin, esim. hänen ylioppilakokeisiinsa (Maturabrief, kesäkuun 16. 1873, ed.sit.) tai hänen päätökseensä hyljätä lakitieteen opinnot ja ryhtyä luonnontietelijäksi (kirje 1. toukokuuta, 1873, ed.sit.) (2).

Näin jälkikäteen arvioituna tiedämme, että Freudia kaksi vuotta vanhempi ja hänen ensimmäinen "paras ystävänsä" **Heinrich Braun** johdatti hänet tähän:

> "Hän ohjasi mielenkiintoni kirjoihin... ihailin häntä, hänen energistä käyttäytymistään, riippumattomia mielipiteitään, vertasin häntä salaa leijonaan ja ...ymmärsimme, että työskentelisin hänen kanssaan enkä koskaan väistyisi hänen rinnaltaan. Hänen vaikutuksestaan – kirjoitti Freud hänen leskelleen 1927 – päätin tuolloin myös opiskella lakia yliopistossa. " (S. Freud, 1960, s. 379).

Mutta kuka oli Freudia vuotta nuorempi Eduard Silberstein, joka otti Heinrichin paikan Freudin elämässä hänen toisen kimnaasivuotensa aikana?

"Tutustuimme aikana, jolloin ystävyyttä ei pidetä urheiluna tai hyödyllisenä asiana, vaan jolloin tarvitaan ystävää,

jonka kanssa voi jakaa asioita." Freud kirjoitti morsiammelleen Marthalle helmikuun 7. 1884, viitaten ystävysten samana päivänä olleeseen tapaamiseen. "Me vietimme yhdessä kirjaimellisesti kaikki ne hetket päivästä, joita emme viettäneet koulunpenkillä. Opiskelimme yhdessä espanjaa, meillä oli oma mytologiamme ja salanimemme, jotka olimme poimineet joistakin suuren **Cervantesin** vuoropuheluista. Löysimme kerran espanjankielen alkeiskirjastamme kahden koiran välisen humoristis-filosofien keskustelun niiden maatessa rauhallisesti sairaalan oven edessä. Omaksuimme niiden nimet: sekä kirjeenvaihdossa, että keskusteluissamme, häntä kutsuttiin **Berganzaksi** ja minua **Cipioksi**. Kuinka usein kirjoitinkaan: "**Querido Berganza**" ja itse allekirjoitin: *Tu fidel Cipion, perro en el hospital de Sevilla!* Perustimme yhdessä omituisen tieteellisen yhteisön, **Academia Castellanan**, (**A.C.**) ja kyhäsimme kokoon runsaasti humoristisia juttuja, joiden täytyy olla olemassa vielä jossakin." (S. Freud, 1960).

Tiedättekö, miten **John Gedo** ja **Ernest Wolf** kommentoivat tätä samaa kuvaa esseessään "Freud's Novelas Ejemplares" vuodelta 1973 (J. Gedo ja E. Wolf, 1973)? Seuraavin niukin sanoin:

> "Wilhelm Fliessin ja Kansainvälisen Psykoanalyyttisen Yhdistyksen edelläkävijä!" (**J. Gedo** ja **G. Pollok**, toim. 1976, p. 92).

Itse asiassa tällainen vertailu, jota **Kurt Eissler** kehitti järjestelmällisesti 1974 (K. Eissler, 1974), tuli myöhemmin vielä avoimemmin esille **Leon Grinbergillä** ja **Juan F. Rodriguesilla** paneelissa "Don Quijote, Freud ja Cervantes", joka pidettiin Madridissa 1983 I.P.A.:n kongressissa:

> "Freud-Silberstein tai Cipion-Berganza voi olla alkua sille kiehtovalle sarjalle, joka jatkuu Freudin ja Marthan, Freudin ja Breuerin, Freudin ja Fliessin välisissä vuoropuheluissa kulminoituakseen Freudin ja Freudin suureen vuoropuheluun, ts. itseanalyysiin".(L.Grinberg ja J.F.Rodriquez,1984,p.160)

Antakaamme nyt kuitenkin vuoro jälleen Freudille ja katsokaamme mitä hän kirjoittaa Silbersteinille syyskuun 4. 1874 :

> "Ehdotankin, että sovimme, että joka sunnuntai kumpikin meistä, A.C:n ainoista valovoimaisista tähdistä, kirjoittaa toiselle kirjeen, joka ei suinkaan ole mikään menneen viikon tapahtumien ensyklopedia ja jossa täysin totuudenmukaisesti kerromme kaikki tekemisemme, syntimme ja laiminlyöntimme samoin kuin kaikkien kohtaamiemme ja sen lisäksi kaikki loistavat ajatuksemme ja havaintomme tai ainakin aavistuksemme väistämättömissä olevista tunteista... Kirjeissämme muutamme nuo kuusi proosallista ja armotonta työpäivää runouden puhtaaksi kullaksi ja saatamme ehkä huomata, että meissä itsessämme ja ympärillämme tapahtuvassa on riittävän paljon mielenkiintoista,kunhan vain opimme kiinnittämään siihen huomiota."(engl.laitos, s.57 - 58).

Tai syyskuun 18.1874:

> "Loppujen lopuksi pyyteetön myötätunto kaikkea sitä kohtaan, mitä toiselle kuuluu ja mitä hänelle tapahtuu, on usein kaikkein arvokkain, itseasiassa ainoa, kannustus ystävälle." (ed.sit.s.62).

Toisin sanoen väittämäni, minkä olen myös esittänyt italiankieliseen laitokseen laatimassani esipuheessa, että siinä määrin kuin itse-analyysi edustaa psykoanalyysin keksimistä, kuten **Didier Anzieu** on vakuuttavasti osoittanut (D.Anzieu, 1975;1986 engl.laitos), niin nämä kirjeet Silbersteinille sisältävät tieteenalamme varsinaisen ytimen. Tai lainatakseni **Patrick Mahonya**, siinä määrin mitä Freud "harrasti itse-analyysiä etupäässä kirjoittamalla" ja että "hänen itse-analyysinsä oli kirjaimellisesti hoitoa kirjoittamalla" (P.Mahony, 1987,s.161), voimme pitää näitä kirjeitä itsensä hoitamisen yrityksinä (3).

Eräs niistä salaisuuksista, joita tämä kirjeenvaihto lopulta meille paljastaa on Freudin tuntema intohimo **Gisela Flussia** kohtaan. Tämä on tärkeä jakso hänen elämässään, minkä **Siegfried Bernfeld** 1946 on pystynyt yhdistämään artikkeliin "Screen memories" vuodelta 1899, "tuntematon autobiograafinen katkelma" (S.Bernfeld, 1946).

> "Keskiviikkona, kirjoitettuani sinulle, hän läksi...hyvästelin suruissani - Freud kirjoittaa Eduardille syyskuun 4. 1872 Freibergista - ja kävelin Hochwaldiin, pikku paratiisiini, missä vietin mitä miellyttävimmän tuokion. Olen tyynnyttänyt kaikki sekasortoiset ajatukseni ja sävähdän ainoastaan hiukan kun hänen äitinsä mainitsee Gise-

lan nimen ruokapöydässä. Tunne ilmestyi kuin kaunis keväinen päivä *ja ainoastaan mieletön Hamlet minussa, minun arkuuteni* (kurs.M.C.) oli esteenä sille, että olisin voinut pitää virkistävänä ilona seurustelemista puoliksi naivin, puoliksi sivistyneen nuoren naisen kanssa." (engl.laitos,s.16).

Ei ole mitenkään omituista, että Freud esittää jo hetkeä myöhemmin tälle erityiselle mielentilalleen varsin erikoisen selityksen:

"...vaikuttaa siltä kuin olisin transferoinut äitiä kohtaan tuntemani arvostuksen ystävyydeksi tytärtä kohtaan"(ibidem,s.17).

Koska tämä on ensimmäinen kerta, kun Freud mainitsee tällaisen tuotantonsa keskeisen käsitteen, oheistan myös alkuperäisen saksankielisen lainauksen:

"... mir scheint, dass Ich die Antwortung vor der Mutter als Freundschaft auf die Tochter übertragen habe" (saksankielinen laitos, s. 22)."

Kuten tiedämme, vasta teoksessa "Studien über Hysterie", yli kaksikymmentä vuotta myöhemmin hän määrittelee *transferenssin* (Übertragung) käsitteen ensimmäistä kertaa tieteellisesti.

Tietenkin jokainen joka on samaa mieltä mm. **Thomas Szaszin** (1963) ja **Leon Chertokin** ja **Raymond de Saussuren** (1973; 1979; engl. laitos) kanssa siitä ja jotka pitävät "transferenssin käsitteen käyttöä hänen älyllisenä defenssinään erään tietyn naispotilaan suoraan häneen kohdistamia seksuaalisia tarpeita vastaan", kuten **Benjamin Wolstein** on sanonut (B. Wolstein 1983, p. 287), tästä Freudin ilmaisusta voi löytää lisää – ja ehkäpä perustavanlaatuista – tämänsuuntaista todistusaineistoa. Samalla löydämme kuitenkin myöhemmin vielä lisää todistustaineistoa Freudin tunne-elämän ja hänen myöhemmin kehittämänsä analyyttisen tekniikan mahdollisesta suhteesta.

Mikäli pidämme Freudin viittausta Giselan äitiin esimerkkinä hänen alitajuisesta tavastaan työskennellä oman äitinsä kanssa, voimme yhtyä **Ernest Jonesin** olettamukseen siitä, että "on olemassa erittäin voimakas vastakohtaisuus sen melko imartelemattoman sisäistä elämäänsä maailmalle erityisesti uni-analyysinsä kautta paljastavan ja (vastakohtaisesti) lähes täydellisen omasta rakkauselämästä vaikenemisen välillä" (E. Jones, 1955, s. 409).

"On oletettava, että Freudin varhaisiin vaiheisiin on täytynyt liittyä erittäin voimakkaita motiiveja salata joitakin hänen kehitykseensä liittyviä tärkeitä vaiheita – ehkä jopa häneltä itseltäänkin. Uskaltautuisin olettamaan, että se on hänen syvä rakkautensa äitiinsä," (ed.sit.).

Tiedämme kuitenkin, että Freudin suhde äitiinsä, vaikka hän itse kuvasikin sitä "kaikista ihmissuhteista ambivalenssista vapaimmaksi" (1933, SE 22, s. 133) oli huomattavasti monimutkaisempi kuin mitä Jones antaa meidän ymmärtää.

...hänen äiti-suhteensä – **James Barron** et al. on hiljattain kirjoittanut – joka oli ambivalensin ja varhaisen, pregenitaalisen trauman vahvasti sävyttämä, tarjosi motivationaalisen lähtökohdan hänen toiveilleen pyrkiä osoittamaan, että luonnon salaisuudet olivat *sublimoituja ja siirrettyjä tapoja* (kurs. M.C.) tulla toimeen äidin ja häneen kohdistuvan rakkauden ja pelon kanssa." (J. Barron et al. 1991, s. 161).

Entäpä Freud ja Gisela?

"...meillä on tässä kiduttava mysteeri: miksi tarmokas nuori mies, joka itse oli riittävän viehättävä vastakkaisen sukupuolen silmissä, pysyttäytyi niin loitolla Giselasta – kysyy **Robert Holt** esitelmässään, jonka hän piti viime kesäkuussa Bolognassa ja joka minulla oli ilo kääntää hänen italiankieliselle kuulijakunnalleen – eikä seurustellut tyttöjen kanssa vuosikymmenen aikana? ... vaikuttaa varsin selvältä, mistä tällaiset estot ovat voineet saada alkunsa: kotoa, insesti-tabusta – on Holtin vastaus. Kasvaessaan isona veljenä perheessä, jossa hänellä oli monta pikku-siskoa, Sigillä on täytynyt olla monia houkutuksia ja tilaisuuksia enemmän tai vähemmän intiimiin kanssakäymiseen heidän kanssaan. **Grinstein** (1968) on löytänyt hänen unistaan ja assosiaatioistaan lukuisia todisteita ristiriidasta, joka aiheutui sisariin ja äitiin kohdistuvista insestisistä toiveista ... tämä riitti aiheuttamaan niin voimakkaita estoja suhteessa tyttöihin, että vaikka hän oli turvallisesti poissa kotoa ja kohtasi niinkin mielenkiintoisten ja viehättävän tytön kuin mitä Gisela Fluss oli, niin silti hän ei pystynyt antautumaan tämän kanssa edes järjelliseen keskusteluun" (R.Holt, 1991, julkaisematon lähde, ss. 14-15).

Millä tavoin Freud työsti edelleen tätä "ensimmäistä intohimon myrskyä" (K.Eissler, 1978, s. 472)? Hänen kirjeistään Silbersteinille löytyy runsaasti todisteita" voimakkaista ja laaja-alaisista defensseistä", niin että Kurt Eissler (1987, ibidem, s. 473) arveli tämän kokemuksen kärjistyneen hänessä. Ottaen huomioon, että Eduard oli mitä rauhallisin ja ulospäinsuuntautunein nuorukainen, luemme seuraavanlaisia tylyjä ja paljastavia tunnustuksia:

> "Haluaisin kovin mielelläni ottaa puheeksi erään asian, jota pidän vakavana, mutta se täyttää minut tuskallisella kiihtymyksellä ja hämmennyksellä sinun vuoksesi, minkä pian antanet minulle anteeksi. Tiedät, kuinka vilpittömästi olen iloinnut kaikista niistä luonteenpiirteistä, joita sinulla on ja jotka minulta puuttuvat, sinun kyvystäsi käsitellä maailmaan huumorilla ja runollisesta neroudestasi elämän kohtaamisessa... Tämä yhdessä vanhan ystävyytemme kanssa oikeuttanee sen, että takaat minulle oikeuden puuttua viime aikaisiin toimiisi ja rohkaisee minua sanomaan suoraan, että puoleltasi on hyvin väärin ja aiheuttaa sinulle suuria vaikeuksia ja minulle syvää surua rohkaista kuusitoistavuotiaan tytön ajattelematonta kiintymystä ja – väistämättömänä tuloksena – hyötyä siitä... Sillä, minkä aloitat viattomin aikomuksin tai ehkä ilman minkäänlaisia aikomuksia, voi olla samanlaiset seuraukset kuin jollakin sellaisella, mihin houkuttelet alusta lähtien kunniattomin aikein. Tunnustan kuitenkin, että annan tälle näkökannalle vähemmän arvoa kuin eräälle toiselle, jonka toivon vaikuttavan sinuun enemmän. Sillä mielestäni mies voi kokeilla ja maistella monia asioita, hän voi haavoittua ja tehdä itsensä onnettomaksi joksikin aikaa ja silti saada aikaan kokonaisuudessaan vähemmän vahinkoa itselleen kuin nainen tai tyttö vastaavissa olosuhteissa. Mies vaikuttaa kykenevältä maistelemaan voimakkaita intohimoja, hukkaamaan itsensä villeihin tunteisiin jopa höllentämään moraalisidoksia, sillä hänellä säilyy itsessään toimintojensa periaate, tietoisuus siitä, mikä on hyvää ja mikä pahaa. Ajatteleva mies on oma lainsäästäjänsä, rippi-isänsä ja vapauttajansa. *Mutta naisella, tytöstä puhumattakaan, ei ole synnynnäistä eettistä mallia* (kurs. M.C.) ; hän voi toimia oikein, mikäli hän pitäytyy totutuissa rajoissa, ottaen huomioon sen, mitä yhteiskunta pitää oikeana... Älä sen vuoksi ole nuoren tytön, joka on hädin tuskin astunut ulos lapsuudestaan, ensimmäinen synnin lähde oikeutettuja moraalisia käsityksiä vastaan järjestämällä tapaamisia ja olemalla kirjeenvaihdossa vastoin hänen vanhempiensa tahtoa. Sillä mitä muuta voisit kirjoittaa ja kertoa hänelle, kuin että rakastat häntä jne., ja mitä tarkoitusta se palvelisi, että valehtelisit itsesi intohimoon ja hän uneksisi itsensä siihen? *...Siispä miksi, ystäväni, leikkisit niin vaarallista leikkiä tuon tytön kanssa?* (kurs. M.C.)" (Kirje 27. helmikuuta, 1875; engl. laitos, ss. 91-94).

Mikäli nyt asetamme tämän Freudin reaktion Gisela-episodin yhteyteen emmekä tarkastele sitä esim. hänen juutalaisen kasvatuksensa valossa, jonka vaikutusta häneen **David Bakan** (1958) ja **Marianne Kruell** (1979; 1986 engl. laitos) ovat niin hyvin kuvanneet, voimme lopulta tavoittaa sen henkilökohtaisen, kuultavissa olevan uhkan, joka kuultaa läpi hänen myöhemmästä "tieteellisestä" nais-käsityksestään ja jota **Karen Horney**, puhuessaan miehen naiseuden pakenemisesta (1926) ja miehen naiseuden pelosta (1932) on ensimmäisenä yrittänyt tavoittaa.

> "Heidän yliminänsä ei ole koskaan niin heltymätön, niin epäpersoonallinen, niin riippumaton emotionaalisista juuristaan – kirjoittaa Freud 1925 – kuin mitä me edellytämme miehellä olevan" (1925, SE 19, s. 257).

Toisin sanoen olen samaa mieltä **Christa Rohde-Dachserin** kanssa siitä ajatuksesta, jonka hän on hiljattain perustellusti esittänyt teoksessaan "Expedition in den dunklen Kontinent" (1991), että naisellisten ulottuvuuksien todellinen vapautuminen psykoanalyysin kautta vaatii todella" sen metateorian patriarkaalisten ulottuvuuksien järjestelmällistä rekonstruktiota." (C. Rohde-Dachser, 1990, s.49). – Mitä omaan koulutusyhteisööni tulee, niin **Theresa Corsi Piancentinin** (1982), **Claudia Zanardin** (1990) ja **Johannes Cremeriuksen** (1989) ajatuskulut, jotka ovat innoittaneet minua merkittävästi, kulkevat samaan suuntaan.

Ennen kuin omistaudun Freudin tilitykselle mielentilasta, jossa hän suoritti ensimmäisen tieteellisen tutkimuksensa keväällä 1876 Triestessä tutkikaamme Freudin todellista suhdetta ystäväänsä Eduardiin niin ettei tämä ole vain hänen kirjeenvaihtonsa analyysien ja projektioiden vastaanottaja (4).

"... uskon, että olemme tulleet niin pitkälle, että rakastamme toinen toisemme persoonallisuutta, emmekä, kuten aiemmin lähinnä toistemme hyviä ominaisuuksia ja pelkäänpä että mikäli huomenna osoittautuisit jonkin alhaisen teon vuoksi täysin erilaiseksi siitä mielikuvasta, mikä minulla on sinusta, en voisi silti lakata tahtomasta parastasi" (kirje 9. syyskuuta, 1876; engl. laitos).

Lopuksi on mainitsemisen arvoista, että nämä nuoren Freudin kirjeet eivät sisällä ainoastaan runsaasti merkittävää aineistoa koskien uskontoa ja politiikkaa, kirjallisuutta ja filosofiaa, mistä **William McGrath** (1986) ja **Gunter Grödde** (1990) ovat hiljattain keskustelleet tuoden lisäpainotusta John Geddon ja George Pollockin käsitykseen psykoanalyysistä tieteen ja humanismin yhteensulautumana (1976), vaan se antaa myös viitteitä koko joukosta miespuolisia ystäviä, joiden kanssa hän jakoi nuoruutensa: **Heinrich Braun, Alfred** ja **Emil Fluss, Karl Grobben, Josef Herzig, Sigmund Klamper, Siegfried Lipiner, Josef Paneth, Ignaz Rosanes** ja **Richard Wahle.**

Palatkaamme Triesteen. Freud matkusti sinne, tuolloisen Itävalta-Unkarin keisarikunnan ainoaan satamakaupunkiin, kolmantena opiskeluvuotenaan tutkimusapurahalla **Carl Clausin**, biologian professorinsa, perustamaan meri-biologian tutkimuslaitokseen tutkiakseen ankeriaiden lisääntymiselimiä. Hänen ensimmäinen tieteellinen julkaisunsa "Havaintoja ankeriaan lisääntymiselimien muodosta ja kiveksiksi kuvatuista sisärakenteista." sisältää yhteenvedon neljänsadan ankeriaan leikkelemistuloksista (luku peräisin K. Eisslerilta, 1978, s. 472). Tältä ensimmäiseltä vierailultaan Italiaan, josta muodostui myöhemmin hänen innoituksensa ensisijainen lähde, hän kirjoitti Silbersteinille kaksi koko kokoelmassa olevaa mitä viehättävintä ja paljastavinta kirjettä.

"Haluaisin pikemminkin kertoa sinulle siitä, mitä olen nähnyt 'bella Italiasta' ja kuinka olen hyödyksi luontokappaleita tappavalle tieteelle – kirjoitti Freud Silbersteinille maaliskuun 5. 1876. – Kun menen illalla puoli seitsemältä iltakävelylle töitteni jälkeen näen varsin vähän Triesten alkuperäisten asukkaiden fysiologiasta. Suurimman osan siitä, mitä tiedän, havaitsin täällä oloni ensimmäisenä päivänä, jolloin kaikki oli minulle vielä uutta ja pidin tärkeänä kiinnittää siihen huomiota. Minulla on valitettava taipumus pitää kaikkea tavanomaisena ja tottua kaikkeen nopeasti... Kuten mereen, ihmisiin ja katuihin, joilla on italiankieliset nimet... Loppujen lopuksi ihmiset ovat hyvin rumia muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta *('Ihmisillä' tarkoitan kaikkia eläviä olentoja, jotka elävät ja työskentelevät Triestessä)* (kurs. M.C.). Hevoset ja härät ovat samanlaisia kuin kaikkialla muuallakin, kuten miehetkin, jos kohta he jos ketkä, ovat pahempia. Kissat ovat kauniita ja ystävällisiä, mutta naiset ovat erityisen selkeäpiirteisiä. Useimmat heistä ovat 'todellisia persoonallisuuksia' liepzigilaisessa merkityksessämme ja he ovat usein tyypillisesti italialaisia, pitkiä, hoikkia, kaita-kasvoisia, heillä on pitkähkö nenä, tummat kulmakarvat ja pieni ylöspäin nouseva ylähuuli. Tämä riittäköön anatomisista piirteistä. – *Kaikki mitä tiedän heistä fysiologisesti on se, että he pitävät kävelyretkistä.* (kurs. M.C.) – Valitettavasti he eivät ole kauniita saksalaisesta näkökulmasta, *mutta muistan, että ensimmäisenä päivänäni löysin joitakin ihastuttavia yksilöitä tämän uuden lajityypin joukosta, joita en kylläkään ole sittemmin tavannut. (kurs. M.C.). – Muutoin he ovat kalpeampia kuin heidän tulisi olla ja heillä on hienot tukkalaitteet. Jotkut heistä koristautuvat antamalla hiuskiehkuran pudota otsalta toisen silmän yli... (Freud piirtää Silbersteinille tällaisen naisen koristuksen, M.C.). Uskon, että tämän asymmetrisen muodin äärimuodot leviävät yhteiskunnan epäilyttävämpiin luokkiin. Se on jonkinlainen vapaamuurariuteen samastumisen merkki... kaduilla näkyy vain muutamia lapsia... Koska ihmisten leikkely ei ole sallittua, minulla ei todellakaan ole mitään tekemistä heidän kanssaan.* (kurs, M.C. ; engl.laitos, ss. 142-144-146).

Tämä lyhyt defensiivinen vaihe päättyi jo kahden ja puolen viikon kuluttua: matkalla Muggian rannikkokylään Freud kykenee jälleen näkemään ympärillään viehättäviä naisia, vaikkakin kätilöinä ja raskaana olevina naisina. Hän sanoo omassa tilityksessään Silbersteinille:

"On totta, että ensimmäisenä päivänäni Triestessä minusta tuntui, että kaupungissa asui vain italialaisia jumalattaria *ja kuvitelmat valtasivat minut* (kurs. M.C.), mutta kun astuin odottavana kadulle seuraavana päivän, en enää löytänytkään heitä ja siitä lähtien kaunis 'donna' on ollut kaduilla mitä suurin harvinaisuus. Muggiassa kuitenkin naiset ovat, kuten sanoin, viehättävämpiä, yleensä vaaleita, kumma kyllä, mikä ei viittaa italialaiseen eikä juutalaiseen verenperintöön; paikallinen väestö ei

ole slaavilaistakaan alkuperää eivätkä he edes puhu sen sukuista kieltä" (kirje 23. huhtikuuta 1876, engl.laitos, s. 153).

Toisin sanoen voimme vain yhtyä K. Eisslerin (1978) pitkässä esseessä esittämään johtopäätökseen:

"Giselaan liittyvät kokemukset vaikuttivat paljolti nuoruuden defensiivisten, repressiivisten mekanismien voimistumiseen. *Freud ei koskaan päässyt eroon näistä mekanismeista* (kurs. M.C.). Syntyy se vaikutelma, että hänen keksinnöissään oli taustalla hänen oma sisäinen vastarintansa ja että hänen monipuolisen sivistyneisyytensä rikkaus oli tulosta ankarasta taustalla olevasta työskentelystä, vastavoimien ilmausta, jonka Freud itse ilmaisi kirjoittaessaan **Lou Andreas-Salomelle** viimeisimmästä keksinnöstään: *'Se on sellainen keksintö, josta tulisi olla melkeinpä häpeissään, sillä nämä yhteydet olisi pitänyt aavistaa jo alusta lähtien, eikä vasta kolmenkymmenen vuoden kuluttua'* (1960, s. 331) (kurs. M.C.). K. Eissler, 1978, ss. 513-514).

Ennen kuin siirryn keskeisimpään näkökohtaani, otan esille vielä kolme eri seikkaa. Ensinnäkin: on silminnähtävää, kuinka Freudin mielialan muutokset Triestessä muistuttavat hänen rakastamansa **Norbert Hanoldin, Wilhelm Jensenin** romaanin päähenkilön, läpikäymiä kriisejä. Hän palasi tähän romaaniin 1906 luoden yhden pienistä mestariteoksistaan. Voimme nyt sanoa hänen tiedostamattaan samastuneen voimakkaasti tähän. Sen vuoksi hän rakasti Jensensin romaania niin paljon! Toiseksi: alunperin Ernst Jonesin (1953) esittämä 'sublimaatio hypoteesi' – jonka myöhemmin vahvistivat John Gedo ja Ernest Wolf (1970) ja jonka täsmensi uudelleen Kurt Eissler (kts. edellä esitetyt johtopäätökset) – ts. että petyttyään ensirakkauteensa, Giselaan, Freud veti suuren osan libidostaan sublimaatioon on edelleen todennettavissa siinä, mitä voimme pitää hänen samastumisenaan **Leonardo da Vinciin**, jonka luonnetta hän kuvasi seuraavasti:

"Hänen luonteensa ytimeksi tai sen salaisuudeksi voi osoittautua se, että kun hänen uteliaisuutensa oli lapsuudessa aktivoitunut seksuaalisiin mielenkiinnon kohteisiin, niin *hän onnistui myöhemmin sublimoimaan suurimman osan libidoaan tutkimuspakoksi* (kurs. M.C.) (1910b, SE 11, ss. 80-81).

Kolmanneksi, kuten Walter Boelich on huomauttanut (kts. engl. laitos, s. 23 johdanto) *deprivaation*-käsite (saks. Entbehrung) joka edustaa Freudin Triesten ahdistusten ratkaisu-yrityksiä, on vahvasti mukana hänen koko tuotannossaan. Teoksesta 'The future of an illusion' voimme esim. lukea, kuten Boelich huomauttaa:

"Yhteiskunta, jonka jäsen hän on, edellyttää häneltä jossain määrin kieltäymyksiä" (1927c, SE 21, s. 16).

Nyt keskeisin väittämäni: eikö Freudin sublimaatio-strategialla, jonka tulosten olemme nähneet niin voimakkaasti vaikuttaneen hänen selontekoihinsa Triestestä, jossa hänen tarpeensa inhimilliseen ja seksuaaliseen kontaktiin ilmeni sublimoituna kohteensiirtona tieteellisiin kokeisiin, jotka keskittyivät lisääntymisen biologiaan, olekin jotain tekemistä hänen myöhemmän ajatuksensa (1912) kanssa analyytikosta 'valkokankaana'? Tai toisin sanoen: eikö uusi paradigma analyytikon osallistumisesta potilaan kokemukseen, paradigma, joka pohjaa amerikkalaiseen interpersoonalliseen traditioon (kts. esim. **Gerard Chranowski**, 1977, **Irwin Hoffman**, 1983, **Irwin Hirsch**, 1987 ja **Stephen Mitchell**, 1988) vaadikin jotain muuta kuin älyllistä takertumista bipersoonalliseen kenttä-käsitteeseen, jotain, mikä henkilökohtaisesti vie meidät sublimaation ja kontrollin tuolle puolen?

Itse asiassa esittämäni näkökulma on paljolti lähtöisin Robert Holtin (vrt. hänen useiden vuosikymmenien ajalta koostuva essee-kokoelmansa 'Freud Reappraised') kehittämästä lähestymistavasta. Hän esittää eräässä viimeisimmistä artikkeleistaan (jonka hän ystävällisesti lähetti minulle) seuraavan huomioon:

"Ensimmäinen pääväittämäni on, että terapeuttiseen psykoanalyysiin sisältyy sisäinen ristiriita: toisaalta tekniikka on potilasta kunnioittava ja implisiittisesti ei-manipuloivaa; se kutsuu hänet osallistumaan aktiiviseen taisteluun häiriötä vastaan ja löytämään parempia elämisen tapoja. *Toisaalta se on määräävää ja monella tavalla kontrolloivaa, niin että analyytikon rooli ja menetelmät koetaan jonkinlaisina sublimoidun sadismin muotoina, pohjimmiltaan enemmän vihamielisenä kuin rakastavana ja että niissä painotetaan pohjimmiltaan enemmän neutraliteettia kuin hoivaamista.*

(kurs. M.C.). Käytännössä tiedämme, että Freud saattoi ajoittain olla (kuten esim. Frinkin tapauksessa) hämmästyttävän manipulatiivinen, tavallisesti potilaansa vahingoksi. Vaikkakin joukko historiallisia ja muita ei-henkilökohtaisia tekijöitä on varmasti ollut vaikuttamassa tähän ristiriitaiseen tilanteeseen, se näyttää ilmeisesti pohjaavan Freudin omaan persoonallisuuteen erityisesti hänen samastumiseensa vanhempiinsa. (kurs. M.C.) (R. Holy, 1991, julkaisematon lähde).

Samanaikaisesti, etsittäessä lopullista vastausta esittämääni kysymykseen, jonka ratkaisu tulee vaatimaan edelleen työstämistä ja keskustelua, tulee ottaa huomioon eräitä ajatussuuntia, joita 'Contemporary Psychoanalysis' – julkaisussa on kehitelty vuosia. Päätän tähän, kahteen herätteitä antavaan ja ajatuksia herättävään lainaukseen tästä White-instituutin lehdestä.

"Freud teki merkittävän keksinnön löytäessään keskustelun transformationaalisen luonteen – kirjoitti **Edgar Levenson** 1981. On tietenkin uskaliasta sanoa niin, *mutta hän valjasti tämän keksinnön omien neuroosiensa palvelukseen* (kurs. M.C.). Eikö olekin erikoista, kuinka hänen myöhemmässä elämässään toteutui Irmaunen ennustus leukoplakisine pilkkuineen? Kukaan, joka lukee **Schurin** kuvausta Freudin pitkistä, suusyövän aiheuttamista kärsimyksistä, ei voi hyväksyä sitä yksinkertaista selitystä, että 'joskus sikari on vain sikari' tai että hänellä oli voimakas nikotiini-riippuvaisuus. Se suicidaalinen sitkeys, millä hän takertui sikareihin vaatii toki paremman selityksen. Alussa hän liehakoi **Fliessiä** hyvänä isänä ja matki häntä ja kuoli lopulta symbolisena palveluksena Fliessille, kuten Irma melkein teki todellisuudessa.
Freud maksoi kovan hinnan siitä, että hän sulki silmänsä siltä tosiasialta , että Sophokleen 'Kuningas Oidipuksessa' Oidipuksen isä todella yritti tappaa tämän...
Mikäli säilytetään ajatus keskustelusta transformationaalisena, mutta siirretään painopiste häiriön etsimisestä *todellisen kokemuksen* etsimiseen (kurs. M.C.), päädytään toisenlaiseen psykoanalyysiin, lähemmäs nykyistä *vuorovaikutuksen* etsimistä, jossa *vastatransferenssia* (kurs. M.C.) käytetään terapian laillistettuna työvälineenä ja terapian päämääränä, terapian jota ei ole politisoitu ja jossa potilaan sallitaan päätyä omiin ratkaisuihinsa tai olla tekemättä niitä lainkaan. (**E. Levenson**, 1981, ss. 498-499).

"Tämän artikkelin päätarkoitus – kirjoitti **Michael Friedman** 1985 – on, että psykopatologia on laajasti ottaen tulosta normaaleista kehityksellisistä päämääristä luopumisesta joka johtuu vaarojen huomioimisesta."

●

Englannista suomentanut **Maarit Arppo**

Esitelmä pidetty Tukholmassa IFPS:n VI Tieteellisessä kongressissa elokuussa 1991. Tri Conci jakoi Joseph Barnett Memorial -palkinnon yhdessä Ph.D. Mari Terzaghin (U.S.A.) kanssa.

Alaviitteet:

1) Työni "Querido amigo..." -teoksen toimittajana koostui käännöstyön ohjaamisesta, johdannon kirjoittamisesta ja saksankielisen laitoksen toimituksellisten viitteiden laajentamisesta tarpeellisessa määrin. Jälkimmäisessä tehtävässäni minulla oli kaksi päämäärää: auttaa tavallista lukijaa seuraamaan Freudin mielialoja sekä tutkia mahdollisuuksia löytää tärkeitä suuntaviivoja näiden kirjeiden ja hänen myöhemmän analyyttisen työskentelynsä välisestä jatkumosta.
2) Tietenkin sekä Ronald Clark (1980) että Peter Gay (1988), joilla on vapaa pääsy Washingtonin arkistoihin, tutkivat perusteellisesti Freudin kirjeitä Silbersteinille, jotka ovat pääasiallinen kirjallinen lähde heidän kuvaukselleen hänen nuoruudestaan.
3) Ei vaikuttane merkilliseltä että itseanalyysi, Freudin alkuperäinen keksintö, on herättänyt enemmän kiinnostusta Karen Horneyn (1942) ja Erich Frommin (1989) tapaisissa kolleegoissa kuin ortodoksisen freudilaisen koulukunnan sisällä.

4) Keskeisimmät elämäkerralliset tiedot E. Silbersteinistä: synt. Jassyssä, Romaniassa, 1857, 1/4 lapsisesta ortodoksi juutalaisesta perheestä. Vanhemmat lähettivät hänet Wieniin korkeakouluun. Hän opiskeli lakia ja filosofiaa Wienissä ja Leipzigissa. Valitettavasti hänen ensimmäinen vaimonsa, Pauline Theiler, jota Freud menestyksettä hoiti vakavan hermoromahduksen vuoksi, teki itsemurhan heittäytymällä asuntonsa ikkunasta. Toisen vaimonsa Anna Sachsin kanssa hän asettui Brailaan, Tonavan varrella sijaisevaan vilkkaaseen kauppasatamaan, missä hänestä tuli yhteisön arvostettu jäsen. Heillä oli vain yksi tytär, v. 1895 syntynyt Theodora, jonka tyttären Rosita Braunstein Vieyran muistiinpanoja isoisästään olen parhaillaan kokoamassa. Hän kuoli Brailassa 1925.

Kirjallisuutta:

Anzieu, D. (1975), L'auto-analyse de Freud et la decouverte de la psychanalyse. Paris: Presses Universitaires de France. (English edition, 1986: Freud's Self Analysis. London: The Hogarth Press and the Institute of Psychoanlaysis).

Bakan D. (1958), Sigmund Freud and the Jewish Mystical Tradition. London: Free Associations Books (1990).

Barron J.W., Beaumont R., Goldsmith G.N., Good M.I., Pyles R.L., Rizzuto A.M., Smith H.F. (1991), Sigmund Freud: The Secrets of Nature and the Nature of Secrets. Int. Rev. Psychoanal., 18:143-163.

Bernfeld, S. (1946), An Unknown Autobiographical Fragment by Freud. American Imago, 4:3-19.

Boehlich, W. (1989), Editorische Vorbemerkung. In: Freud, S. (1989). (English edition, 1990: Editor's Preface).

Boehlich, W. (1989), Nachwort. In: Freud, S. (1989). (English edition, 1990: Introduction).

Braunstein Vieyra, R. (1989), Biographische Notizen ueber Dr. Eduard Silberstein. In: Freud, S. (1989). (English edition, 1990: Biographical Notes on Dr. Eduard Silberstein).

Chrzanowski, G. (1977), Interpersonal Approach to Psychoanalysis. New York: Gardner Press.

Chertok L., De Saussure R. (1973), Naissance du psychoanalyste de Mesmer a Freud. Paris: Payot. (English editon, 1979: The Therapeutic revolution. New York: Brunner and Mazel).

Clark, R.W. (1980), Freud, the Man and the Cause. London: J. Cape.

Corsi Piacentini, T. (1982), Note sulla sessualità femminile. Psicoterapia e Scienze Umane, 16:2/5-18.

Cremerius, J. (1989), Freuds Konzept der psychosexuellen Entwicklung der Frau schliesst deren autonome Entwicklung in der psychoanalytischen Behandlung im Prinzip aus. In: Was will das Weib von mir, K. Brede, editor. Freiburg i.B.: Kore.

Eissler, K. (1974), Ueber Freuds Freundschaft mit Wilhelm Fliess nebst einem Anhang ueber Freuds Adoleszenz und einer historischen Bemerkung ueber Freuds Jugendstil. Jb. Psychoanal., 2:39-100.

Eissler, K. (1978), Creativity and Adolescence. The Effect of Trauma in Freud's Adolescense. Psychoanal. Study Child, 33: 461-517.

Fichtner, G. (1989), Freuds Briefe als historische Quelle. Psyche (Frankfurt am.M.), 43:803-829.

Freeman L., Strean H.S. (1981), Freud and Women. New York: Ungar.

Freud, E.L. (1960), Preface. In: Freud. S. (1960).

Freud, E.L. editor (1969), Some Early Unpublished Letters of Freud. Int. J. Psycho-Anal., 50: 419-427.

Freud, S. (1877), Beobachtungen ueber Gestaltung und feineren Bau der als Hoden beschriebenen Lappenorgane des Aals. S.B. Akad. Wiss. Wien. I Abt., 75:419.

Freud, S. (1893-1895), Studies on Hysteria. SE 2.

Freud, S. (1899), Screen Memories. SE

Freud, S. (1907), Delusion and Dreams in Jensen's "Gradiva". SE

Freud, S. (1910), Leonardo da Vinci and a Memory of his Childhood. SE 11.

Freud, S. (1912), Recommendations to Physicians Practicing Psychoanalysis. SE 12.

Freud, S. (1927), The Future of ana Illusion.

SE 21.
Freud, S. (1925), Some Psychical Consequences of the Anatomical Distinctions between the Sexex. SE 19.
Freud, S. (1933), Femininity. SE 22.
Freud, S. (1960), Letters of Sigmund Freud. New York: Basic Books.
Freud, S. (1974), The Freud/Jung Letters. Princeton, NJ: Princeton University Press.
Freud, S. (1985), The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess, 1887-1904. J.M. Masson, editor. Cambridge, MA: Harvard University Press.
Freud, S. (1989), Jugendbriefe an Eduard Silberstein, 1871-1881. Frankfurt: Fisher. (English edition, 1990: The Letters of Sigmund Freud to Eduard Silberstein. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press).
Friedman, M. (1985), Toward a Reconceptualization of Guilt. Contemporary Psychoanalysis, 21:501-547.
Fromm, E. (1989), Vom Haben zum Sein: Wege und Irrewege der Selbserfahrung. Weinheim/Basel: Beltz.
Gay, P. (1988), Freud. A Life for our Time. New York: Norton.
Gedo J.E., Wolf E.S. (1970), Die Ichtyosaurabriefe. Psyche (Frankfurt a.M.), 24:785-797.
Gedo J.E., Wolf E.S. (1973), Freud's Noveles Ejemplares. In: J.E. Gedo, G.H. Pollock, editors (1976).
Gedo J.E., Pollock G.H. editors (1976), Freud: the Fusion of Science and Humanism. New York: International Universities Press.
Goedde, G. (1990), Freuds Adoleszens im Lichte seiner Briefe an Aduard Silberstein. Luzifer-Amor, 6:7-26.
Grinberg, L., The Influence of Cervantes on the Future Creator of Psychoanalysis. Int. J. Psycho-Anal., 65:155-168.
Grotjahn, M. (1976), Freuds Briefwechsel. Tiefenpsychologie, vol. 1:29-110.
Haynal, A. (1989), Brefs apercus sur l'histoire de la correspondance Freud-Ferenczi. Revue Internationale d'Histoire de la Psychoanalyse, 2:243-254.
Hirsch, I. (1987), Varying Modes of Analytic Participation. Journal of the American Academy of Psychoanalysis, 15:205-222.
Hoffman, I.Z. (1983), The Patient as Interpreter of the Analyst's Experience. Contemporary Psychoanalysis, 19:389-422.
Holt, R.R. (1989), Freud Reappraised. A Fresh Look at Psychoanalytic Theory. New York: The Guilford Press.
Holt, R.R. (1991), Freud's Parental Indentifications as a Source of some Contradictions within Psychoanalysis. Unpublished paper.
Horney, K. (1926), The Flight form Womanhood: The Masculinity Complex in Woman as Viewed by Men and Women. Int. J. Psycho-Anal., 7:324-339.
Horney, K. (1932), The Dream of Woman. Int. J. Psycho-Anal., 13:348-361.
Horney, K. (1942), Self-analysis. New York: Norton.
Jones, E. (1953-1957), The Life and Work of Sigmund Freud. New York: Basic Books.
Kruell, M. (1979), Freud und sein Vater. Muenchen: C.H. Beck. (English edition, 1986).
Levenson, E. (1981), Facts of Fantasies: On the Nature of Psychoanalytic Data. Contemporary Psychoanalysis, 17: 486-500.
Mahony, P. (1987), Freud as a Writer. New Haven, CT: Yale University Press.
MC Grath, W.J. (1986), Freud's Discovery of Psychoanalysis: The Politics of Hysteria. Ithaca, NY: Cornell University Press.
Mitchell, S. (1988), Relational Concepts in Psychoanalysis. An Integration. Cambridge, MA: Harvard University Press.
Rohde-Dachser, C. (1990), Weiblichkeits-Paradigmen in der Psychoanalyse. Psyche (Frankfurt a.M.), 44:30-52.
Rohde-Dachser, C. (1991), Expedition in den dunklen Kontinent. Berlin: Springer-Verlag.
Stanescu, H. (1965), Unbekannte Briefe des jungen Sigmund Freud an einen Rumanischen Freud. Neue Literatur, 16:123-129.
Szasz, T.S. (1963), The Concept of Transference. Int. J. Psycho-Anal., 44:432-443.
Wolstein, B. (1983), Tranference and Resistance as Psychic Experience. Contemporary psychoanalysis, 19:276-294.
Zanardi, C. editor (1990) Essential Papers on the Psychology of Women. New York: New York University Press.